

Οι συνέπειες της μαζικής εισροής προσφύγων, Κ. Κασιμάτη

(Από τη Μικρασιατική καταστροφή)
Η φωτογραφία από τη διεύθυνση: <http://goo.gl/sgSLus>

(Σύριοι πρόσφυγες 2014)
Η φωτογραφία από τη διεύθυνση:
<https://left.gr/news/ekklisi-toy-oie-anoixte-ta-synora-stoys-syroys-prosfyges>

Κούλα Κασιμάτη

Οι συνέπειες της μαζικής εισροής προσφύγων

(20ος αιώνας. Η Ελλάδα που αλλάζει. Μετανάστευση)

Ο επαναπατρισμός των Ελλήνων της διασποράς αλλά και η μετακίνηση πληθυσμών από χώρες του Τρίτου Κόσμου και της Ανατολικής Ευρώπης άλλαξαν σημαντικά το τοπίο στην Ελλάδα προς τα τέλη του αιώνα

Βαρέθηκα πια κάθε φορά να ψάχνω για καινούργιο μονοπάτι

Βαγγέλης Κάσσοσ

Τα μεταναστευτικά ρεύματα δεν αποτελούν ξεχωριστό φαινόμενο για τη χώρα μας. Είναι προαιώνια η ροπή του Έλληνα να απλώνει τις ρίζες και τη δράση του σε όλο τον κόσμο, πολύ παλαιά ως άποικος και από τον 19ο αιώνα ως μετανάστης. Στην προσπάθειά μας να χαρτογραφήσουμε τις σημαντικότερες μαζικές μετακινήσεις και περιοριζόμενοι στον αιώνα που αποχαιρετούμε παρατηρούμε ότι ως τη δεκαετία του '50 τα μεγάλα μεταναστευτικά κύματα από την Ελλάδα κατευθύνθηκαν προς τις υπερπόντιες χώρες (Αμερική, Αυστραλία, Καναδά), ενώ από τη δεκαετία του '60 οι προτιμήσεις στράφηκαν προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και ιδιαίτερα προς την τότε Δυτική Γερμανία.

Αν κάτι ωστόσο χαρακτηρίζει αυτόν τον αιώνα και τον διαφοροποιεί από τις προηγούμενες εποχές είναι τα αντίστροφα ρεύματα, δηλαδή η μαζική εισροή μεταναστών προς τη χώρα μας είτε Ελλήνων που ζούσαν σε χώρες στις οποίες είχαν δημιουργηθεί σημαντικές εστίες ελληνισμού είτε ξένων ανόμοιας φυλετικής, πολιτισμικής, θρησκευτικής ή εθνοτοπικής ταυτότητας.

Οι μαζικοί επαναπατρισμοί Ελλήνων δεν ήταν στο μεγαλύτερο μέρος τους θεληματικές επιλογές αλλά άμεσα ή έμμεσα εξαναγκασμοί εξαιτίας των πολιτικών γεγονότων που σημειώθηκαν στις χώρες υποδοχής-εγκατάστασης και του ανοικτού ή καλυμμένου

κατατρεγμού τους. Οι επαναπατρισθέντες δηλαδή είναι πρόσφυγες και αυτός ο χαρακτηρισμός σημαίνει πολλά για τους ίδιους και τη χώρα μας.

Μικρά Ασία και Πόλη

Το πρώτο μεγάλο ρεύμα εισροής σημειώθηκε ύστερα από τη Μικρασιατική καταστροφή το 1922, όταν εκδιώχθηκε ο ελληνισμός από τις ιστορικές περιοχές της Δυτικής Μικράς Ασίας, του Πόντου και της Καππαδοκίας και 1,4 εκατ. εγκαταστάθηκαν στη χώρα μας. Ανάλογες αναγκαστικές μετακινήσεις και εγκαταστάσεις έχουμε και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στη δεκαετία του 1950, όταν ξέσπασαν οι διωγμοί των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης και εξανάγκασαν 350.000 να εγκαταλείψουν την Πόλη και να μετακινηθούν προς την Ελλάδα, όπως και στην Αίγυπτο μετά την πτώση του Φαρούκ όπου η ανθούσα ελληνική παροικία περίπου εξαφανίστηκε και το ελληνικό στοιχείο πήρε τον δρόμο της επιστροφής στις ρίζες του. Πρόσφυγες ελληνικής καταγωγής δέχτηκε η χώρα μας και από τη Βόρειο Ήπειρο και την Κύπρο, όπως και από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης στις οποίες είχαν καταφύγει Έλληνες μετά τον εμφύλιο πόλεμο, χωρίς να είναι γνωστός ο αριθμός τους.

Οι επιπτώσεις από αυτές τις μαζικές εγκαταστάσεις είναι πολύπλευρες και σημαντικές τόσο για τους ίδιους τους μετανάστες όσο και για τη χώρα μας. Οι πρόσφυγες, ξεριζωμένοι από τους τόπους όπου έζησαν, με απώλειες συγγενών και φίλων, με συναισθηματικές φορτίσεις και αντιμέτωποι με τα μεγάλα πρακτικά προβλήματα της ζωής, προσπάθησαν να επιβιώσουν και να ζήσουν έκτοτε με τις αναμνήσεις των χαμένων πατρίδων. Η χώρα μας πάλι βρέθηκε ανέτοιμη να ενσωματώσει και να εντάξει οικονομικά και κοινωνικά τόσο σημαντικούς σε έκταση πληθυσμούς. Η προσπάθεια ήταν δύσκολη και με τριγμούς, γιατί και η ίδια η χώρα μας είχε τις δικές της αδυναμίες. Ωστόσο πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι οι επαναπατρισθέντες Μικρασιάτες, Κωνσταντινουπολίτες, Αιγύπτιοι έφεραν έναν άλλο πολιτισμό και έδωσαν με την παρουσία τους εδώ μια έντονη και ασυνήθιστη δυναμική στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας. Δεν είναι σύμπτωση ότι η ουσιαστική ανάπτυξη της βιομηχανίας σημειώνεται γύρω στο 1927, όταν δηλαδή οι Μικρασιάτες πρόσφυγες, μετά το πρώτο τους ξάφνιασμα από την αναγκαστική εγκατάστασή τους εδώ, άρχισαν να ανασυγκροτούνται και με τις εξειδικεύσεις που διέθεταν συνέβαλαν σημαντικά στην οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη του τόπου.

Μια κατηγορία επαναπατρισθέντων Ελλήνων, που δεν κατατάσσονται στους πρόσφυγες αλλά σε υπολογίσιμα μεγέθη γύρισαν στην Ελλάδα από το 1969 και μετά, αφορά τους προερχόμενους από χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Την περίοδο 1969-1977 επέστρεψαν 237.000 άτομα και από αυτούς οι μισοί περίπου προέρχονταν από την τότε Δυτική Γερμανία. Ασφαλώς σε αυτή την περίπτωση οι επιστροφές είναι θεληματικές και οι επιπτώσεις μικρότερης έκτασης και εμβέλειας για προφανείς λόγους. Ωστόσο από οικονομική τουλάχιστον άποψη συνέβαλαν και αυτοί θετικά στην ανάπτυξη της χώρας μας.

Οι ξένοι στην Ελλάδα

[...] Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 εμφανίζεται ένα ιδιόμορφο μεταναστευτικό ρεύμα προς τη χώρα μας που εντάθηκε έκτοτε σχεδόν ως τις ημέρες μας. Είναι οι έλληνες Πόντιοι από τις Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, Πόντιοι που εγκατέλειψαν τον Μικρασιατικό Πόντο μετά την επικράτηση των Νεοτούρκων στις αρχές του αιώνα.[...]

Την ίδια περίοδο προβάλλει ένα άλλο σημαντικό σε μέγεθος μεταναστευτικό κύμα. Είναι οι Βορειοηπειρώτες και Αλβανοί, που οι περισσότεροι ως ανεπίσημοι ή μη νόμιμοι μετανάστες κατακλύζουν όλη τη χώρα αλλά περισσότερο τη Βόρεια Ελλάδα. Ο αριθμός τους κι εδώ δεν είναι γνωστός, ωστόσο ορισμένοι τον ανεβάζουν σε πάνω από 500.000. Σε αυτούς θα πρέπει να προσθέσουμε μετανάστες από τα γειτονικά βαλκανικά κράτη και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. [...]

Το ισοζύγιο της κρίσης

Το μωσαϊκό των φυλών, θρησκειών, πολιτισμών που σε μεγάλα μεγέθη εγκαταστάθηκαν στη χώρα μας ιδιαίτερα το τελευταίο τέταρτο του αιώνα μας ασφαλώς έχει έντονες επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου. Και αν τα αίτια που ανάγκασαν αυτούς τους πληθυσμούς να μετακινηθούν, είναι για μεν τους ελληνικής καταγωγής η επιθυμία να ζήσουν στην πατρίδα και να ζήσουν καλύτερα, για δε τους άλλους η μιζέρια, η καταπίεση και ο κίνδυνος από το ξέσπασμα των εθνικιστικών ταραχών που βίωναν, οι συνέπειες για τους μετακινούμενους και τη χώρα μας είναι μεγάλες.

Για τους ίδιους, που αναζητούν μια καλύτερη τύχη και δεν τη βρίσκουν πάντα. Συχνά είναι θύματα εκμετάλλευσης οικονομικής και κοινωνικής και εγχαράσσεται έντονα στην ψυχή τους η «διαφορετικότητα» όπως το ντόπιο στοιχείο την εκφράζει. Για τη χώρα μας, τα οικονομικά οφέλη από τη φθηνή εργατική τους δύναμη αντισταθμίζονται αρνητικά από τα φαινόμενα ρατσισμού που συχνά εκδηλώνονται και από την κοινωνική διάβρωση που συνήθως τα συνοδεύει.

Κι έτσι στο ισοζύγιο της κρίσης μας ένα συμπέρασμα αβίαστα βγαίνει: Πολύς πόνος και δυστυχία συνοδεύει τον άνθρωπο που αναγκάζεται να μεταναστεύσει.

Κούλα Κασιμάτη, [Το Βήμα, Νέες Εποχές](#), 19/12/1999

Ασκήσεις

1. Το κείμενο αποτελεί δείγμα επιστημονικού λόγου. Να σχολιάσετε τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει ως προς την οργάνωση, τη συνοχή, τη χρήση επιχειρημάτων και τεκμηρίων, το λεξιλόγιο και το ύφος, βλ. και [Έκφραση-Έκθεση Γ΄ λυκείου, σ. 84 κ.ε..](#)
2. *Οι μαζικοί επαναπατρισμοί Ελλήνων... σημαίνει πολλά για τους ίδιους και για τη χώρα μας:* Να συζητήσετε τον όρο «πρόσφυγας» με βάση τις πληροφορίες του κειμένου.
3. *Μια κατηγορία επαναπατρισθέντων Ελλήνων ... στην ανάπτυξη της χώρας:* Ποιο στοιχείο διαφορετικότητας παρουσιάζει η ομάδα αυτή των επαναπατρισθέντων Ελλήνων; Πώς αντιμετωπίστηκε η επάνοδός τους από τους άλλους Έλληνες; Να αναζητήσετε σχετικά στοιχεία σε άλλες πηγές (συνεντεύξεις κ.ά.), πριν διαμορφώσετε την απάντησή σας.
4. *Ωστόσο πρέπει να αναγνωρίσουμε ... ανάπτυξη του τόπου:* Να συσχετίσετε την άποψη για τη συνεισφορά των Μικρασιατών προσφύγων σε διάφορους τομείς ανάπτυξης, όπως παρουσιάζεται σε ένα θεωρητικό κείμενο, με αντίστοιχα αποσπάσματα από τις μαρτυρίες των των Μικρασιατών προσφύγων στην Καλαμαριά. Βλέπε το κείμενο: [Από τη Μ. Ασία στην Καλαμαριά Θεσσαλονίκης](#)
5. *Συχνά είναι θύματα εκμετάλλευσης οικονομικής και κοινωνικής και εγχαράσσεται έντονα στην ψυχή τους η «διαφορετικότητα» όπως το ντόπιο στοιχείο την εκφράζει:*
 - Πώς επηρεάζει αυτή η «διαφορετικότητα» τη διαμόρφωση της ταυτότητας του μετανάστη; Πριν απαντήσετε, δείτε και το απόσπασμα από το κείμενο της Λαλιώτη [«Οι γειτονιές της ξένης χώρας»](#): *Ο μετανάστης ως προϊόν αυτής της συνάντησης είναι στο τοπικό επίπεδο ταυτόχρονα ξένος και ντόπιος. Αυτή ακριβώς η αμφιταλάντευση αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του μετανάστη ως κοινωνικού και ιστορικού υποκειμένου.*
 - Να συγκρίνετε την έννοια της «διαφορετικότητας» απέναντι στους μετανάστες, όπως εκδηλώνεται στις μέρες μας, με εκείνη που αντιμετώπισαν οι Μικρασιάτες πρόσφυγες. Βλέπε το κείμενο: [Από τη Μ. Ασία στην Καλαμαριά Θεσσαλονίκης](#), κυρίως τα αποσπάσματα από τις μαρτυρίες των Χ. Σίμου, Γ. Αμαραντίδη, Π. Ευθυμιάδη, Δ. Ζαμπέτογλου, Ε. Ασίκη.